

Pohádka o záři, vodě a ledu

Vratislav Maňák

Celý příběh můžeme začít vypravovat od kousku šedi. Šed' to byla matná, studená a roubená zrzavou korunkou. Byla to šed' zrelého vodovodního kohoutku, ze kterého kapala voda.

Šum se odrážel od kachlových stěn. Zněl jako táhlá lidová píseň. Píseň o černých očích, které spaly zavřené ve vedlejším pokoji. Píseň, která je měla dnes v noci poprvé probudit.

Chlapec ve vedlejším pokoji otevřel oči a zaposlouchal se.

Ta voda zpívá.

Vstal, dlaní se opíral o stěnu a šmátral po klíce. Nakonec něžnému hlasu vody otevřel. Ze zpěvu se zrodila žena. Stála před ním, čirá a zvolna se tišící, krásná. Byla tak krásná, že Kal nevěřil tomu, že dívka z živého vodního skla není pouhým snem. Ale nebyla.

Pohádka první, o dívce z vody

Kal žil sám v malém bytě ve velkém domě. Jeho příbytek byl tak malý, že se vešel do klínu mezi komín a šikmý krov střechy, a to i s postelí a koupelnou. Jeho příbytek byl tak malý, že když Kalovi v útlém věku zemřeli rodiče, ostatní lidé z domu na malý byt i na malého chlapce v něm úplně zapomněli. Tak vyrůstal Kal sám, schovaný za dřevěnými dvířky, a řadu let nevěděl, že by je mohl otevřít.

Živořil, ale nepřišlo mu to, protože nevěděl, co znamená neživořit. Naopak, připadal si šťastný. Neměl přitom nic víc, než jemnou tvář po své matce a černé oči po svém otci. Pravda, patřilo k němu ještě jeho nezvyklé křestní jméno, ale Kalovi samotnému nezvyklé nepřišlo, protože málokdy s někým mluvil, a tak se jej mohl někdo jen málokdy zeptat, jak k němu přišel. A on by ani neznal odpověď.

Mladík ostatně nemluvil ani tehdy, když mezi kachlovými stěnami našel živý zpěv a otevřel mu. Mlčel a po chvíli, stále beze slova, vztáhnul dlaň k dívčině paži. Lehce se jí dotknul. Byla chladná, vláčná. Bylo to jako přejíždět prsty po vodní hladině. A nemoci ruku potopit.

Sklopil hlavu. Styděl se.

Dívka stála tichá, klidná.

„Budu tu s tebou, Kale.“

Pohlédl na ni.

„A kdo jsi?“

Kal odmala světil sním. Když byl ještě menší, myslíval si, že s prvními vločkami tuckajícími na parapet se pro něj vrací matka. A plakal, když mu sníh v dlaních tál. Večer před tím, než Kala ze spánku probudil zpěv, toho roku poprvé sněžilo.

Dívka se usmála, nebo to tak Kalovi aspoň přišlo. Potom se rozhlédla a roztočila do stran. Její sukně se tancem rozlétla jako ve víru a vlasy se rozlily v límec.

„Ty jsi můj sníh, sníh roztátý na mých dlaních?“ ptal se Kal.

„Sním?“ zeptala se pomalu a měkce. Poslední hlásku téměř nevyslovila.

Našlapovala po prkenné podlaze a nechávala za sebou malé tmavé stopy, stopy lesní zvěře. Natáhla k mladíkovi ruce dlaněmi vzhůru, prsty povolené. Chyt' se jich.

Dívka z živého vodního skla se jmenovala Elva.

Pohádka druhá, o Sklářích

Milovali se spolu a Kal se topil a nemohl dýchat a křičel a z očí mu tekly slzy. Míchaly se s jejím tělem z vody a ztrácely se v něm.

Po lásce si vždy vyprávěli pohádky. První mluvil Kal. Mluvil o zemi v horách, daleko za městem, daleko na severu, kde žijí lidé, kterým se říká Skláři. Ti lidé ze dřeva, písku, ohně a vody foukají a lijí led. Do něj dlabou a vyrývají obrazy.

V severních krajích i noc trvá měsíce a tma v lidských duších roky. Jedné zimy v nekončící noci se objevila na obloze barevná záře. Plála jako oheň, plála všemi barvami. Nejmenší dílna v nejzazších výšinách horských štítů stočila barevné světlo do lahví a barvila jím led. Byl pak tenčí než nejjemnější látka a Skláři ho tvarovali do nejkřehčích postav, květů, hvězd a sněhových chuchvalců.

Kalovi se začal třást hlas.

„Z té země přišel můj otec –“

Mladík se zvednul, přešel místnost a sklonil se pod postel. Když si kleknul zpátky k Elvě, měl dlaň od prachu. Na zemi mezi nimi ležela plechová nádobka. Kal sejmul víko. Vyndal smotek plátna a opatrně jej rozbil na podlaze.

„– a přinesl s sebou pro mou matku –“

„– skleněnou hvězdu.“

„Hvězdu,“ zopakoval po Elvě Kal.

Před nimi ležela sněhová vločka z krajky skla. Vločka velká jako lidská dlaň.

„To jediné mi po rodičích zbylo.“

Ti dva se na skleněný sněhový květ dívali dlouho do noci a jeho krajka jemnou, nazelenalou modří osvětlovala jejich zamklé obličej. Kal myslel na své rodiče. A Elva?

Pohádka třetí, o zapomenutém dítěti v malé kleci

Dny se krátily víc a víc. Jednoho časného rána přepadl Elvu druhý sníh. Kal to nevěděl, ještě spal. Ona tančila. Rychle, hlavně rychle. Její řasená sukně z vody vyplnila celý pokoj. Dva kroky dlouhé, dva kroky krátké a otočit se za svými vlasy. Elviny rty se tvarovaly v němém zpěvu. Čím déle však vířila pokojem, tím rychleji se čirý lem spodničky smýkal nad dřevěnou podlahou a prázdné otvírání rtů se změnilo v šumící šepot. Sířil v rychlou, skočnou píseň, až Kala probudil.

Poděpřel se a pozoroval, jak dívka zurčí v pokoji. Poslouchal. Její zpěv se nesl místností. Nesl se malým bytem. Nesl se celým velkým domem a probouzel další a další obyvatele. Bujará a rozverný. Lidé vstávali v prošívaných županech, nočních košilích a pyžamech z měkkých postelí a v rukou drželi sejmuté klapky na oči. Vycházeli na chodby a rozhlíželi se. Kde se bere ta melodie, která jim nedá spát a která nutí nohy k tanci? Šli za zpěvem a stoupali do nejvyšších pater. Stáli na chodbě v podkroví a podlaha pod nimi křupala. Přeshlapovali, již v rytmu, a nechali se vést. Pak je ale zastavila malá dvířka u komína.

Byt? Jak to, že jsme si jej nikdy nevyšimlí? Kdo v něm bydlí? Jak to, že o něm nevíme?

„Otevřete!“ bušili na dveře.

Zpěv utichl. Ti dva za dvířky se na sebe podívali.

„Kale, co je za těmi dveřmi?“

„Nevím, je to dávno, co jsem je jedné noci otevřel. A přede mnou tehdy byla stejná tma jako za mnou.“

Hluk sířil. Desítky lidí před dvířky lomožily.

„Otevřete, nebo ty dveře vyrazíme!“

Otevři.

Kal otočil klíčem vrostlým do zámku. Elva stála vedle něj. Stlačil kliku. Shluk probuzených se díval na pár ve dveřích.

Ticho. A ještě jednou ticho. Lidé si nevěřičně prohlíželi dvojici, o níž neměli ani potuchy.

„Ale vždyť to je malý Kal!“ vykřikl nakonec kdosi.

Kal? Jaký Kal? Že syn? Ale vždyť oni ani nevěděli, že měli syna... Úplně na ty dva zapoměli!

„Ale vždyť to je ona, kdo zpíval!“ vykřikl poté druhý kdosi.

Ona? Tahle holka? Není možná! Vždyť vypadá jako němá!

„Byla jsi to ty?“

„Ano.“

„Jsi Kal?“

„Ano.“

„A kdo je ona?“

„Jmenuje se Elva.“

Nevídané.

Shluk se rozcházel a vracel po schodech zpátky do svých bytů, pokojů a měkkých postelí. Zapomenuté dítě. Neslýchané.

Od toho dne neměli klidu. Za Kalem chodili lidé z celého domu, ulice i města. Ptali se, jak jen mohl žít sám zavřený v malém bytě u komína. Dlouho váhal, než odpověděl, že i teď je přeci sám. Návštěvníci ho pak ujišťovali, že tomu tak není, že oni tu pro něj od teď vždycky budou a že se na ně může kdykoliv obrátit.

Časem začaly ustavičné návštěvy oba unavovat. Kalovi byl příbytek najednou malý.

„Chci ven, pryč od lidí, za padajícím sněhem,“ říkal.

Elva se zdráhala. V tom čase venku praskal mráz. Zůstávali tedy zavřeni za dřevěnými dvířky.

Jednoho časného rána Kal aspoň rozrazil okno. Natahoval ruce po vločkách a nechal je tát ve svých dlaních. Elvu venkovní chlad probudil. Otevřela oči a viděla Kala jen v košili, jak se naklání z okna a zpívá a lapá chuchvalce sněhu. Město se ztrácelo.

„Chci ven, Elvo! Chci za sněhem!“

„Nemůžeme ven.“

„Proč?“

„Ty stále ještě věříš, že se za tebou se sněhem vrací matka?“

„Elvo, já... já chci. Chci ven!“ opakoval panovačně.

„Nemůžeme ven Kale.“

„Já chci chytat sníh! Chci vědět, jaké to je, nebýt zavřený v tomhle pokoji. Proč mě tu držíš?“

Neřekla už ani slovo.

„Mlčíš. Půjdu tedy sám!“

Rozrazil dveře. Průvan kradl Elvě šaty a vnesl do místnosti trochu sněhu. Snášel se na ni, studený, a postupně se do ní vpíjel. Otřásla se a okno zavřela.

Mladík se vrátil až těsně před setměním a našel dívku na zemi uprostřed pokoje, jak si prohlíží světloující skleněný květ po jeho rodičích. Klečela na kolenou, v kalichu dlaně držela krajkovou hvězdu a druhou rukou ji otáčela. Slabá záře prostupovala Elvíným tělem a v mléčných odstínech dopadala všude kolem.

„Elvo?“

Lekla se. Sice jí nic nezakázal, nežádal ji, aby na skleněnou vložku nesahala, přesto se ale bála, co poví. Neřekl k tomu však nic. Místo toho začal o městě.

„Elvo, tam ti to byla krása!“ A vyprávěl, co všechno viděl. Viděl pivozy, z nichž šla pára, a ty, které táhly velcí čtyřnozí tvorové. Viděl spoustu lidí v krásných i ošklivých šatech. Viděl nádherné, bohatě zdobené domy, viděl staré chrámy a velká náměstí. Viděl, jak se peče chleba. Nejvíce mu učarovala kašna nedaleko velkého domu, kde čtveřice kamenných kejklířů tančí nad vodou, na každém rohu jeden.

„Tam se spolu podíváme!“

Pohádka čtvrtá, o vodě a duši

„Dnes budu vyprávět pohádku já tobě,“ řekla Elva toho večera Kalovi.

Zhasli světla.

„A o čem bude?“

„To uslyšíš.“

Kal se posadil na pelest a Elva si sedla na zem zády k jeho tváři. Čeril její vlasy z vody.

„Víš, co je to voda?“

„Ty jsi voda.“

„Když ses procházel městem, šel jsi přes kamenný most nad řekou?“

„Jak o něm víš?“

„Tak šel, nebo ne?“

„Ano.“

„I řeka, která pod ním tekla, je voda. Ale nejenom to –“

Je déšť, děti vody, které se z oblaků v malých kapkách rodí na zemi. Jsou bystřiny, které skáčou z hor. Jsou malé potůčky, které se klikatí loukami. Jsou veletoky, které se zvolna táhnou k obzoru. Jsou jezera, moudrá, prastará a stojatá, vklíněná mezi hory kamene. Když poskládáš tisíce jezer vedle sebe, vznikne ti moře. To je voda tak daleká a tak hluboká, že nikdy, ani z té nejvyšší věže, nedohlédneš na druhý břeh, a kdyby ses měl potopit do jejích hlubin, budeš plavat mnoho dní, než

se dotkneš jejího dna. Jsou oceány, ta největší moře naplněná stovkami řek, větší než tisíce měst, větší než největší země, do jejichž hlubin se skryjí i pohoří.

Chvilí mlčeli a Kal se snažil představit si tu modrou dálavu.

„Říká se,“ pokračovala Elva tiše, „že každá voda má svou duši.“

„Duši? Voda může mít duši?“

„Říká se, že každá voda má svou duši. A každá jinou. Ta duše má podobu toho, co vodu nejvíce láká a co ji zároveň nejvíce děsí. Prý je jen jeden způsob, jak člověk může duši vody spatřit. Když je zima, za oknem padá sníh a praská mráz, mění se voda v mléčný led. Ten led je její smrtí, avšak v tu chvíli z nitra vodního skla prosvítá zmrzlá duše. Když mráz povolí, led roztaje. Voda ale zůstane nadále mrtvou, a čeká, než si ji vezme slunce.“

Elva domluvila a bylo ticho.

„Proto nemohu vyjít ven. Sníh a led je mrtvá voda.“

Když se otočila, mladík už spal.

„Dobrou noc, Kale.“

Pohádka pátá, o ukradené záři

Kal si zvykl chodit do města sám. Do ulic se vydával ráno, když Elva ještě spala, a vracíval se až pozdě večer. Častokrát jí přinesl nějakou pozornost, pohádky si ale večer již nevyprávěli. Byl příliš unavený, než aby mohl poslouchat, a sám už žádné příběhy neznal. To spíš historiky, co kde zaslechnul, když se potuloval městem. Z jedné takové potulky přinesl knížku. Poprosil sousedku, aby ho naučila číst, a potom už s Elvou nezůstával vůbec. Místo toho sedával ve vedlejším bytě nad teplým jídlem a svým krásným hlasem předčítal pohádky, které našel ve městě. Předčítal je, i když je už uměl zpařeměti.

Elva chladla. Tušila, že se něco musí stát.

Bylo po půlnoci. Zatřásla Kalem.

„Musím ti něco říct.“

„Nepočká to do rána?“

„Kale, já ti chci vyprávět. Tentokrát naposledy. Ale nesmíš usnout. Je to o tvých rodičích.“

„O mých rodičích?“

„A o sklářském květu.“

„O hvězdě?“

„O hvězdě. Podáš mi ji?“

„Vezmi si ji sama. Moc dobře víš, kde je,“ pověděl se skrytou výčitkou.

Elva se sklonila pod postel, vytáhla nádobu a opatrně z ní vyndala sněhovou krajku. Převracela ji v rukou.

„Znám tu pohádku, co jsi mi vyprávěl první večer. O zemi v horách, kde Skláři ze dřeva, písku, ohně a vody foukají a lijí led. Znáš příběh dříny z nejzazších výšin horských štítů. Ty jsi ho ale nedovyprávěl do konce.“

„Že ne?“

„Ten příběh pokračuje. Záře si tehdy dala podmínku. Skláři smí stáčet každoročně barvu jejich vlasů do lahví, ale nesmí ji ochudit o jejich trpyt. Jeden učeň však při stáčení barvy ten nejtřpytivější a nejbarevnější pramen záře ustříhнул nůžkami. Téže noci jím zbarvil to nejjemnější sklo a z něj vyrobil sněhový květ pro dívku, kterou miloval. Záře se hněvala a snažila se ho potrestat. Do modrých očí mu nalila černou tmou a mladík oslepl. Trpyt skleněné hvězdy darované z lásky však jeho oči brzy vyčistil. Jen černé, to zůstaly stále.“

Kal se upřeně díval na sklářskou krajku, která se otáčela v Elvině ruce a svítila. Pak rychle natáhl ruku a Elvě vločku vzal.

„Mám oči po otci,“ řekl jen, vstal a odešel s blikající hvězdou do tmy.

Když se dívka ráno vzpudila, zbylo po Kalovi v pokoji jen otevřené okno. A její šaty obalila tenká vrstvička ledu.

Pohádka šestá, celá z ledu

Kale! Kale! Voda se hnala ulicí. Neviděli jste mladíka s očima černějšíma než noc? Má něžný dívčí obličej! Jak ten je vám krásný! Nepotkali jste jej? Kale! Už dva dny nepřišel. Zmizel. Mladík – s černými očima! Má krásný hlas. Je vysoký, štíhlý. Ka-le! Už dva dny... Ale lidé měli zase klapky na očích a ona běžela dál, rychle, hlavně rychle. Za smutným obličejem vlály mrznoucí rozpuštěné vlasy.

Seděl na kašně a mluvil na kamenné kejkliře, když přišla na malinké dlážděné náměstí ze všech stran sevřené domy.

„Jak jinak jsem tě sem měl dostat?“ smál se Kal, když Elvu spatřil. „Slyšel jsem tě, jak mě hledáš, jak voláš ‚Kale, Kale!‘“ A pitvořil se po ní nepřírozenou fistulí.

„Ty nevíš...“

„Co?“ šla mu od úst pára.

„Prosím, pojd' domů...“

„Ty jsi o mě měla strach?“

„Nemůžu stát. Jsem voda a mrzne. Tak pojd' už domů.“

„A co když nikdy nepůjdu?“ smál se. Potom se podíval na šklebící se sochy a řekl: „Přijdu, až mi přineseš hvězdu po mých rodičích. Dobře jsem ji ukryl, když je tak vzácná.“

Elva zůstala stát. Nerozuměla ničemu, co po ní chce, a mrznoucí slzy vytvářely na jejím obličejí ledové žilky. Nic není tak vzácného, jak se nám jeví.

„Už s tebou nechci být, Kale.“

Na sukni jí mráz vykouzlil čarokrásný vzor. Elva otevřela ústa a tiše zazpívala prvních pár slov táhlé písně o černých očích. Opět začal padat sněh.

„Co to je za písničku?“ zeptal se Kal.

„Vzpomínej,“ řekla Elva a šuměla dál tklivou melodii.

„To je o mně?“

Elva přerývavě dýchala. Klížily se jí oči. Natáhla k mladíkovi ruce dlaněmi vzhůru, prsty nechala povolené. Chyt' se jich.

„Elvo, co se děje?“ Kal k ní přišel blíž a chytil se jejich zmrzlých prstů. „O kom je ta písnička?“

„Byla by o tobě. Takhle je o tvém otci. Ten znal lásku. Okradl pro ni i polární zář.“

Z dívky šel chlad. Její tělo tmavlo v běl posetou ledovými květy. Ten nejkrásnější květ byla sněhová vločka křehká jako krajka a velká jako lidská dlaň. Visela přímo uprostřed Elvina bělostného těla. Tam, kde mají lidé srdce.

„Tys mé rodiče znala?“ zeptal se, ale nepočkal na odpověď. V mléčném ledu Elvina těla viděl zdobný sněhový květ. Vypadal jako ze skla.

„Tys mé rodiče znala,“ vydechl. „Tys je znala,“ opakoval, „a chtěla jsi ten květ! Tys mi ho celou dobu chtěla ukrást. Až se ti to povedlo. Ty... zlodějko!“ vykřikl a pustil její ruce.

Chvilí tam jen tak stála a její ledové oči se dívaly na Kala. Dlaně mířily vzhůru. Pak se masa zmrzlé vody rozlétla po dláždění na stovky střeptů.

„Zlodějko!“ vykřikl Kal podruhé, padl na kolena, drtil jimi led a z největšího kusu zmrzlé, mrtvé vody vzal ledový květ, o kterém si myslel, že je krajková hvězda po jeho rodičích. Jenže květ nesvítil. Byl průzračný, bez třpytu a barvy.

„Zlodějko!“ vykřikl Kal potřetí, rozkročen nad kusy mrtvého ledu mrtvé vody. Křičel a křičel. „Kam jsi schovala záři z mé hvězdy? Pověz, kam? Já bláhový! Já ti věřil!“ Slzy z jeho černých očí padaly na kusy ledu, mrzly na něm a vytvářely malé šedé puchýře.

Nakonec se Kal vzdal, chytil ledový květ do dlaní a vydal se domů. Náhlá sněhová vánice mu však zahradila všechny cesty a on bloudil hodiny bílým nečasem, než dospěl ke kované klice velkého domu. Kolem kvílel vítr a jemu se zdálo, že to se na kašně smějí kamenní kejklíři.

Pohádka sedmá, poslední

Ze skrýše za komínem vyndal plechovou dózu, aby do ní hvězdu, byť bez barvy, uložil. Rychle mu tála v rukách a byla křehčí než kdykoliv předtím. Položil ji na podlahu a sejmul víko plechové nádoby. Ostrá modrozelená záře ho udeřila do očí a on nemohl uhnout a vyděšeně zíral do žhavého třpytu. Sklářský květ, který před Elvou skryl a o kterém si myslel, že mu ho dívka vzala, zůstával jako obvykle na polštáři z hnědého sukna.

Na podlaze vedle něj ležel stejný květ z ledu. A tál. Když ho Kal vzal do dlaní, ztratil se. Zůstala jen mrtvá voda. Teprve teď mladík pochopil.

Já jsem Elvě ukradl duši...

Vstal, dlaní se opíral o stěnu a šmátral po klice. Vpotácel se mezi čtyři kachlové stěny.

„Elvo! Elvo!“ křičel v místě, kde se dívka zrodila. „Já nevěděl... Až ta zář... Vrat' se, prosím!“

Chytil vodovodní kohoutek. Na palci mu zůstala rez. Páčil ho.

„Elvo!“

Na zem ho srazil chladný vodní proud. Víc už neví. Voda pak ležela kolem mokrého Kala nehybná, tichá, šedá, šedá.

Když po několika hodinách vstal, došel pro otcův a matčín skleněný květ a vši silou jím mrštil z okna.

Sněhová vánice rychle přešla a nebe bylo jasné. Malý byt, velký dům, ani celé město pak po několik nocí nespalo. Vzhlíželo k obloze, na které, poprvé v těchto krajích, dlouho svítila modrozelená nebeská záře. Třpytila se a vlnila jako vodní proud.

Ale je to pouhá pohádka.

Vratislav Maňák (1988) je český spisovatel. Své prózy publikoval například v časopisech *Host*, *Tvar* nebo *Plž*. Za svou sbírku povídek *Šaty z igelitu* získal v roce 2012 Ortenovu cenu. Jeho tvorba pro děti byla vysílána v pořadu Hajaja Českého rozhlasu 2. Pracuje jako redaktor zpravodajského serveru ct24.cz.